

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра соціології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. декана соціологічного факультету

В'ячеслав НІКУЛІН

28 червня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ»

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)

галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва)

спеціальність 054 Соціологія
(шифр і назва)

освітньо-наукова програма Соціологія
(шифр і назва)

спеціалізація _____
(шифр і назва)

вид дисципліни за вибором
(обов'язкова / за вибором)

факультет соціологічний

2024/2025 навчальний рік

«Сучасне українське суспільство: соціологічний аналіз»

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету

26 червня 2024 року, протокол № 9

Розробники:

Кутирьова Віра Ігорівна, кандидат соціологічних наук, доцент закладу вищої освіти кафедри соціології соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри соціології

Протокол № 15 від 12 червня 2024 року

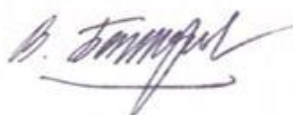
В.о. завідувачки
кафедри соціології

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми «Соціологія»

Гарант освітньо-наукової
програми «Соціологія»

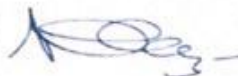

Віль БАКІРОВ

Програму погоджено з науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол № 8 від 24 червня 2024 року

Голова науково-методичної комісії

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програму навчальної дисципліни «Сучасне українське суспільство: соціологічний аналіз» складено відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії спеціальності 054 – Соціологія

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціологія» є формування у студентів знань про сутність та особливості трансформаційних процесів у сучасному українському суспільстві, його основних сферах й соціальній структурі, пояснення логіки соціальних змін і дослідження чинників, що їх обумовлюють, та вмінь їх аналізувати за допомогою звернення до теоретичних та прикладних надбань сучасних соціологів.

Міждисциплінарні зв'язки: соціологія, методологія соціологічних досліджень, історія та теорія соціальної критики, експертиза медіатекстів, філософія, політологія, психологія, культурологія.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основні завдання вивчення дисципліни: надати базові знання про концептуальний апарат сучасної соціології, що необхідний для вивчення суспільства; основні сучасні теоретико-методологічні підходи до аналізу закономірностей та тенденцій соціального розвитку українського суспільства та його складових; розглянути можливості застосування різних методів збору та обробки соціологічних даних для аналізу українського суспільства; ознайомити студентів з дослідницькими пошуками відомих вітчизняних і зарубіжних соціологів, найвідоміших дослідницьких центрів щодо стану та перспектив розвитку українського суспільства; навчити студентів самостійно аналізувати соціальні проблеми, тенденції розвитку суспільства, обґрунтовувати власну дослідницьку позицію щодо вивчення актуальних проблем українського суспільства.

1.3. Кількість кредитів: 4

1.4. Загальна кількість годин: денна форма навчання - 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-
Семестр	
4-й	-
Лекції (дистанційно)	
6 год.	-
Практичні, семінарські заняття (дистанційно)	
18 год.	-
Лабораторні заняття	
немає	-
Самостійна робота	
96 год.	-
Індивідуальні завдання	
немає	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми, Освітнього стандарту спеціальності 054 – «Соціологія» за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти (затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 30.12.2021 № 1505), здобувачі повинні демонструвати наступні загальні та спеціальні компетентності, а також програмні результати навчання:

Загальні компетентності

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК04. Здатність розв'язувати комплексні проблеми соціології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК01. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами, глибоке розуміння англомовних наукових текстів за напрямом досліджень.

СК02. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами, глибоке розуміння англомовних наукових текстів за напрямом досліджень.

СК04. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

СК05. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері соціології, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

СК07. Здатність аналізувати та оцінювати сучасний стан, тенденції розвитку соціології.

СК08. Здатність ефективно діяти у просторах вітчизняної та зарубіжної наукової періодики (підготовка рукописів, обирання оптимальних журнальних редакцій, вибір стратегій публікації тощо).

СК9. Здатність використовувати вже наявні та створювати нові власні теоретичні моделі (об'єкт-теорії, міні-теорії) в соціологічному дослідженні.

Програмні результати навчання

РН02. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми соціології державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях.

РН03. Розробляти та реалізовувати наукові та/або прикладні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми соціології з врахуванням етичних, соціальних, економічних та правових аспектів.

РН04. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу соціальних досліджень, наявні соціологічні дані.

РН05. Планувати і виконувати прикладні та/або теоретичні дослідження з соціології та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

РН06. Критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

РН07. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

PH09. Глибоко розуміти загальні принципи та методи соціально-поведінкових наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері соціології та у викладацькій практиці.

PH10. Вміти планувати та рефлексувати свій оригінальний вклад на основі власного дослідження, співвідносити його з вже наявними результатами, бачити обмеження вже проведеного та перспективи подальшого дослідження, що фундуються на отриманому вкладі.

PH12. Уміння висловлювати власну думку у ясних, чітко структурованих текстах, пов'язаних з академічною та професійною сферою, висловлювати та підтримувати певну точку зору з наданням аргументації та прикладів.

Студенти повинні:

знати:

- концептуальний апарат сучасної соціології;
- основні сучасні теоретико-методологічні підходи до аналізу закономірностей та тенденцій соціального розвитку українського суспільства;
- макро-, мезо- та мікросоціологічні підходи до аналізу сучасного українського суспільства;
- основних суб'єктів соціологічного аналізу українського суспільства (окремі персоналії, провідні дослідницькі центри та інститути);
- можливості застосування різних методів збору та обробки соціологічних даних для аналізу українського суспільства.

вміти:

- давати характеристику соціальних інститутів сучасного суспільства;
- аналізувати та оцінювати за допомогою категоріального апарату соціології соціальні феномени, процеси, основні сфери життєдіяльності;
- здійснювати критичний аналіз теоретико-методологічних підходів, зокрема результатів соціологічних досліджень, до вивчення українського суспільства;
- обґрунтовувати власну дослідницьку позицію щодо вивчення актуальних проблем українського суспільства.

мати навички:

- інтерпретації взаємозв'язку соціологічних понять та концепцій з результатами та висновками соціологічних досліджень.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Сучасне суспільство як об'єкт соціологічного аналізу.

Програмові засади навчальної дисципліни: структура, завдання. Критерії оцінювання. Інформаційні ресурси.

Трансформація суспільства: огляд сучасного стану проблеми. Теоретичний аналіз та проблемне поле суспільної трансформації. Мотивація діяльності в умовах трансформації. Соціокультурна трансформація. Соціокультурні особливості українського суспільства. Напрями наукових пошуків.

Методологічні підходи до аналізу суспільства.

Тема 2. Особливості трансформації українського суспільства.

Парадокси соціальної трансформації. Соціальна криза в українському суспільстві. Механізми та рівні трансформації.

Трансформація соціальних норм. Трансформація соціальної структури. Критерії стратифікації: соціальні, економічні, політичні, професійні. Гендерна стратифікація.

Особистість у системі соціальних зв'язків. Трансформація соціальних інститутів. Соціальні інститути та їх роль у формуванні соціальної структури суспільства.

Типологія соціальних інститутів.

Політика як соціальний інститут. Суспільні рухи як форма колективної дії. Нові суспільні рухи. Суспільні рухи в умовах інформаційного суспільства. Гендерний вимір політики.

Економіка як соціальний інститут. Інформаційна революція. Економіка в XXI столітті. Феномен постіндустріального суспільства. Ринок праці. Посткапіталізм та світ без праці. Гендерний вимір економіки.

Сім'я як соціальний інститут. Сім'я у XXI столітті. Сімейні цінності. Шлюбна поведінка. Домашнє насильство. Гендерний вимір сімейних відносин.

Освіта як соціальний інститут. Сучасні проблеми освіти в Україні. Реформування системи освіти в Україні. Гендерний вимір освіти.

Медіа як соціальний інститут. Медіа в умовах глобалізації. Засоби масової комунікації та засоби масової інформації. Медіа як предмет сучасного соціологічного аналізу. Аналіз впливу Інтернет на соціальне життя. Феномен медіаімперіалізму. Інформаційна війна. Гібридна війна. Інформаційна безпека. Безпека інформаційного простору.

Гендер і медіа. Гендерована мова. Фемінітиви: поняття, присутність в українській мові, дискурсі.

Поняття соціальної мобільності, її основні види і форми. Соціальна мобільність в сучасній Україні.

Тема 3. Альтернативні концепції сучасного українського суспільства

Україна як постмодернізаційне суспільство. Україна як віртуальне суспільство. Україна як вірусне суспільство. Україна як суспільство стійкого розвитку. Україна як «сателітне» суспільство. Українське суспільство як суспільство ризику.

Сучасне українське суспільство в глобальному вимірі.

Огляд сучасного стану проблеми: література, дослідження.

Тема 4. Українське суспільство в умовах війни

Війна в Україні як предмет дослідження українських теоретиків суспільства ризику (С. Макеєв, Н. Костенко, О. Злобіна, А. Ручка та інші). Соціально-економічні ризики для українського суспільства. Ризики ринку праці за часів війни. Ризики щодо інформаційної безпеки: недовіра до медіа та кіберзагрози. Техногенні та антропогенні ризики в умовах війни. Дослідження «Безпечна громада»: методика та основні результати.

Травма як соціальна категорія та властивість суспільства у стані війни. Нові виміри солідарності та соціальних розколів за часів війни. Аналіз рівня соціальної безпеки регіонів країни до та після початку повномасштабного вторгнення Росії на територію України: основні показники та загрози. Інформаційний аспект сприйняття війни в Україні населенням України та європейських країн. Діяльнісний аспект сприйняття війни в Україні населенням України та європейських країн.

Актуальність нової субдисципліни «екології воєнних дій» (warfare ecology), важливість виокремлення трьох етапів війни — підготовчого, гарячої фази та повоєнної активності (О. Стегній). Військова активність як соціологічна категорія (військове виробництво канцерогенних речовин забруднення довкілля, підготовка військових на полігонах, прямий збройний конфлікт між двома і більше сторонами, ядерна війна). Проблема повоєнних екологічних ефектів. Колаборації та колаборанти: структурна інтерпретація (С. Макеєв).

Соціальна стратифікація, мобільність та структурні нерівності у поствоєнній Україні (О. Куценко, Н. Коваліско). Проблеми трансформації політичних та правових інститутів післявоєнної України (І. Рущенко). Євромайдан та війна в Україні як фактори етнонаціональних змін. Проблема формування української політичної нації в контексті змін, породжених війною (Н. Черниш, Є. Головаха). Ціннісні зрушення у післявоєнній Україні : чинники, напрямки, суб'єкти (В.Бакіров, Л. Сокурянська, С. Дембіцький). Війна як фактор зміни структури та рівня довіри (А. Горбачик).

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Сучасне суспільство як об'єкт соціологічного аналізу	27	1	4	-	-	22	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Особливості трансформації українського суспільства	45	1	4	-	-	40	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Альтернативні концепції сучасного українського суспільства	21	2	4	-	-	15	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Українське суспільство в умовах війни	21	2	4			15						
Контрольна робота	6		2			4						
Усього годин	120	6	18	-	-	96	-	-	-	-	-	-

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сучасне суспільство як об'єкт соціологічного аналізу	4
2	Особливості трансформації українського суспільства	4
3	Альтернативні концепції сучасного українського суспільства	4
4	Українське суспільство в умовах війни	4
5	Контрольна робота	2
	Разом	18

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Робота з літературою згідно з програмою	28
2	Провести контент-аналіз назв статей 10 наукових часописів (останні 10 років), зокрема видань факультету за 3 лексемами (напр., ключовими словами теми дисертації)	30
3	Визначити стан наукової розробки проблеми дисертаційного дослідження (відповідно до теми дисертації докторанта)	18
4	Визначити та обґрунтувати можливі предмети для аналізу реформи соціального інституту (визначити самостійно відповідно до наукових інтересів) в Україні представниками основних соціологічних парадигм	6
5	Провести порівняльний аналіз концептів «безпека суспільства», «безпека особистості», «безпека інформаційного простору». Запропонувати механізми посилення даних складових національної безпеки в Україні	6
6	Підготовка до контрольної роботи та залікової роботи	8
	<i>Усього годин</i>	96

Види навчальної діяльності (змішане навчання)

Лекції						
Тема	Класифікація	Попередня підготовка	Подача нової інформації	Тренування	Зворотній зв'язок	
Тема 1. Сучасне суспільство як об'єкт соціологічного аналізу	Вступна онлайн-діяльність	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	● відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● робота з кейсами; ● пошук відповідей на питання	● Запитання; ● обговорення навчального матеріалу	
Тема 2. Особливості трансформації українського суспільства	Інформаційна (тематична) онлайн-діяльність	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	● відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● робота з кейсами; ● пошук відповідей на питання	● Запитання; ● обговорення навчального матеріалу	
Тема 3. Альтернативні концепції сучасного українського суспільства	Інформаційна (тематична) онлайн-діяльність	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	● відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● робота з кейсами; ● пошук відповідей на питання	● Запитання; ● обговорення навчального матеріалу	
Тема 4. Українське суспільство в умовах війни	Інформаційна (тематична) онлайн-діяльність	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	● відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● робота з кейсами; ● пошук відповідей на питання	● Запитання; ● обговорення навчального матеріалу	
Семінари						
	Вид навчальної діяльності	Попередня підготовка	Виконання практичного завдання	Оцінювання	Рефлексія	Зворотній зв'язок
Тема 1. Сучасне суспільство як об'єкт соціологічного аналізу	Онлайн-діяльність	Опитування	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	● Усна відповідь; виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення	консультації; коментарі під час заняття від викладача
Тема 2. Особливості трансформації українського суспільства	Онлайн-діяльність		● Пошук відповідей на питання; ● різнорівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація)	● Усна відповідь; ● виконання практичного завдання ● письмова робота	Розроблення нотаток до лекцій	консультації; оцінювання викладачем результатів групової співпраці
Тема 3. Альтернативні концепції сучасного українського суспільства	Онлайн-діяльність		Завдання, що виконуються під час семінарських занять	виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення	консультації; коментарі під час заняття від викладача

Тема 4. Українське суспільство в умовах війни	Онлайн- діяльність		Завдання, що виконуються під час семінарських занять	виконан ня практич ного завдання	Діалог, групове обговорення	консультації; коментарі під час заняття від викладача

6. Індивідуальні завдання

немає

7. Методи навчання

Під час викладання дисципліни використовуються словесні методи: лекції, пояснення, бесіди, дискусії, робота з навчальною та науковою літературою.

8. Методи контролю

Робота на семінарських заняттях, контрольна робота, презентація доповіді за обраною темою, залік. *Підсумковий контроль з курсу здійснюється у системі Moodle.*

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання						Залікова робота	Сума
			Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом		
T1	T2	T3					
10	25	15	10	-	60	40	100

Для допуску до підсумкового семестрового контролю потрібно набрати 30 балів.

Критерії оцінювання

Виступ у дискусії на семінарі – це усний виступ з одного з питань, що розглядається на семінарському занятті. Виступ у дискусії має продемонструвати знання матеріалів лекції, літератури та аргументацію точки зору студента/студентки. Максимальна кількість балів – 4. *Критерії оцінювання:* знання матеріалу теми (поняття, концепції, приклади), грамотність, самостійність, аргументованість.

Усна доповідь готується самостійно на основі прочитання джерела, зокрема зі списку літератури. Тема доповіді обирається самостійно. Доповідь має розширювати певні питання лекції за допомогою ідей та положень конкретного джерела. Тривалість доповіді – до 10 хвилин; бажано, аби вона виголошувалася авторкою/автором своїми словами, а не прочитувалася з аркушу. Доповідь може супроводжуватися візуальними або відео матеріалами. Максимальна кількість балів – 5. *Критерії оцінювання:* відповідність завданню, знання матеріалу джерела, логічність, самостійність, аргументованість, оригінальність.

Контрольна робота. Завдання контрольної роботи складаються з теоретичних питань нормативного або проблемного характеру, творчих завдань. Максимальна кількість балів – 10. *Критерії оцінювання:* відповідність завданню, адекватність використання понять та ідей теми, грамотність, аргументованість, оригінальність, повнота відповіді.

Письмовий залік складається з теоретичних питань нормативного або проблемного характеру. Максимальна кількість балів – 40. *Критерії оцінювання*: самостійність – 8 бал.; використання концептів та положень програми дисципліни – 8 бал.; повнота відповіді – 8 бал.; аргументованість – 8 бал.; грамотність, логічність, структурованість – 8 бал.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Злобіна О. Особливості мобілізації людського потенціалу в кризових умовах // Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Київ, 2015. Випуск 2 (16)
2. Катаєв С. Л. Сучасне українське суспільство : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 200 с.
3. Круглий стіл “Системні ризики нестабільного суспільства: соціологічна аналітика” // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2020. №4. С.161–189.
4. Макеєв С. Повсякденні практики часів війни та економії// *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін*. Київ, 2015. Випуск 2 (16). С. 92-97.
5. Медіа. Демократія. Культура / за ред. Н. Костенко, А. Ручки. Київ : ІС НАН України, 2008. 356 с.
6. Мінливості культури: соціологічні проєкції / Н. Костенко та ін.; за ред. Н. Костенко. Київ : Інститут соціології НАН України, 2015. 440 с.
7. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування : підручник. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 342 с.
8. Пилипенко В. Є. Українська соціологія сьогодні: дослідження основних сфер життєдіяльності суспільства : монографія. Львів : ЗУКЦ, 2012. 326 с.
9. Ризики в сучасному нестабільному суспільстві: соціальні і культурні виміри; за ред. Л.Г. Скокової. Київ: Інститут соціології НАН України, 2021. 295 с.
10. Соціологія : навч. посібн. / за ред. С. О. Макеєва. 2-ге вид, виправ. і доповн. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2003. 455 с.
11. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с.
12. Українське суспільство в умовах війни. Рік 2023: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. 343 с.
13. Фукуяма Ф. Витоки політичного порядку. Від прадавніх часів до Французької революції. Київ : Наш формат, 2018. 576 с.
14. Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції

до глобалізації демократії. Київ : Наш формат, 2019. 608 с.

15. Шульга М. Ризики для інтеграції суспільства в умовах воєнного конфлікту // Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Київ, 2015. С. 505.
16. Ritzer G. Introduction to Sociology, 4th Edition. SAGE Publications, Inc, 2017. 648 P.
17. Ukrainian Sociology in the XXI Century: Theory, Methods, Research Results / edited by Vil Bakirov, Yevhen Golovakha. Kharkiv : V.N.Karazin Kharkiv National University, 2018. 560 P.

Додаткова література

1. Брейс А. Анкетування: Розробка опитувальних листів, їх роль і значення при проведенні ринкових досліджень / пер. з англ. Дніпропетровськ : Баланс Бізнес Букс, 2005. 336 с.
2. Гіденс Е. Соціологія / пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник. Київ : Основи, 1999. 726 с.
3. Кутуєв П. В. Концепції розвитку та модернізації в соціологічному дискурсі: еволюція дослідницьких програм : монографія. Київ : Сталь, 2005. 500 с.
4. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Соціологія. Базовий курс : підручник. Київ : Каравела, 2005. 312 с.
5. Мейсон П. Посткапіталізм. Путівник у майбутнє. Київ : Наш формат, 2019. 348 с.
6. Муазі Д. Геополітика емоцій. Як культури страху, приниження та надії змінюють світ. Київ : Брайт Букс, 2018. 184 с.
7. Ніколс Т. Диванні експерти. Як необмежений доступ до інформації робить нас тупішими / пер. з англ. Євгенія Кузнецова. Київ : Наш формат, 2019. 240 с.
8. Постол О. Посткласичні ідеологічні трансформації : монографія. Київ : ВЦ «Академія», 2015. 288 с.
9. Почепцов Г. Сенси і війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах. Київ : Видавничий дім «Киево-Могилянська академія», 2016. 316 с.
10. Смилова морфологія соціуму / за ред. Н. Костенко. Київ : Інститут соціології НАН України, 2012. 420 с.
11. Соціальна безпека: теорія та українська практика : монографія / І. Ф. Гнібіденко та ін.; за ред. І. Ф. Гнібіденка, А.М.Колота, В.В.Рогового. Київ : КНЕУ, 2006. 292 с.
12. Соціально-економічний вимір України в період зміни політичних еліт / В. Юрчишин. Київ : Разумков центр, 2019. 46 с.
13. Соціологічна енциклопедія / укладач В.Г. Городяненко. Київ : Академвидав, 2008. 456 с.
14. Соціологія в ситуації соціальних невизначеностей : Тези доп. учасн. I Конгресу Соціологічної асоціації України. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. 476 с.
15. Стегній О. Екологічний рух в Україні: соціологічний аналіз. Київ : Вид. дім «КМ Академія», 2001. 243 с.
16. Тегмарк М. Життя 3.0. Доба штучного інтелекту; пер. з англ. Зорина Корабліна. Київ : Наш формат, 2019. 432 с.
17. Черниш Н. Й. Соціологія. Курс лекцій. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2009. 468 с.
18. Якісні дослідження в соціологічних практиках : Навчальний посібник / За ред. Н.Костенко, Л.Скокової. Київ : Інститут соціології НАН України, 2009. 400 с.
19. Cashmore E. Cleland J., Dixon K. Screen Society. Palgrave Macmillan, 2018. 280 P.
20. Digital Transformation in Journalism and News Media: Media Management, Media Convergence and Globalization / Mike Friedrichsen and Yahya Kamalipour. Springer, 2016.
21. Fallon K. Where Truth Lies: Digital Culture and Documentary Media after 9/11. Oakland: University of California Press, 2019. 248 P.

22. Wheeler T. From Gutenberg to Google: The History of Our Future. Washington: Brookings Institution Press, 2019. 306 p.
23. Wood M.A. Antisocial Media: Crime-watching in the Internet Age. Palgrave Macmillan, 2017.

11. Інформаційні ресурси в Інтернет та інше науково-методичне забезпечення

- Соціологічна асоціація України: <http://sau.in.ua/>
- International Sociological Association: <https://www.isa-sociology.org/en>
- European Sociological Association: <https://www.europeansociology.org/>
- Інститут соціології НАН України (Київ): [http:// i-soc.com.ua/ukr/index.php](http://i-soc.com.ua/ukr/index.php)
- Соціологія: теорія, методи, маркетинг: <http://i-soc.com.ua/journal/content.php>
- Український соціум. Науковий журнал (Київ): <http://www.ukr-socium.org.ua>
- Ukrainian Sociological Journal (Kharkiv): <https://periodicals.karazin.ua/usocjour>
- Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики : зб. наук. праць (Запоріжжя): <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>
- Український соціум (Київ): <https://ukr-socium.org.ua/uk/>
- Центр Разумкова: <http://razumkov.org.ua/ukr/index.php>
- Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва: <http://dif.org.ua>
- Київський міжнародний інститут соціології (КМІС): <http://www.kiis.com.ua>
- Соціологічна група «Рейтинг»: <http://ratinggroup.ua/about.html>
- Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка: <http://www.uisr.org.ua/monitoring>
- Детектор медіа. Watchdog українських ЗМІ: <http://detector.media>
- Mediasapiens (проект ГО «Телекритика», спрямований на підвищення медіаграмотності): <http://osvita.mediasapiens.ua>
- День. Щоденна всеукраїнська газета: <https://day.kyiv.ua/uk>
- Дзеркало тижня. Міжнародний громадсько-політичний тижневик: <https://dt.ua/gazeta/>

Забезпечення викладання навчальної дисципліни для дистанційної форми навчання (Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили, зокрема воєнного стану в Україні)

В умовах воєнного стану освітній процес в університеті здійснюється за дистанційною формою навчання, а саме:

- дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Google Meet проводяться всі лекційні заняття;
- дистанційно на платформі проводяться практичні (семінарські), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи;

Підсумковий контроль з курсу здійснюється у системі Moodle.